СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 173. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 7-го вересня 1943. No. 173. Jersey City, N. J., Tuesday, September 7, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЕКОНОМІЧНІ АҐЕНЦІЇ ДЛЯ ЗАГРАНИЦІ БУДУТЬ ПІД КОНТРОЛЕЮ ДЕПАРТАМЕНТУ СТЕЙТУ

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту дістане під свою цілковиту контролю такі Федеральні аґенції: Бюро Економічного Добробуту, Бюро Адміністрації „Ленд-Ліз", Бюро Заграничної Допомоги й Реґабілітації. Ціль такої злуки така, щоб уся економічна заграниччна діяльність йшла в парі із заграничною політикою Злучених Держав, та щоб усунути тертя й непорозуміння між поодинокими аґенціями. Предсідники згаданих аґенцій годяться на таку злуку і лише Герберт Лімен, голова Бюра Заграничної Допомоги й Реґабілітації не виявив своєї кінцевої думки на такий плян. Кордел Гол, секретар стейту, обійме начальну контролю над їх діяльністю.

ПОТРЕБУЮТЬ ЩЕ БІЛЬШЕ ЖІНОК У ВОЄННІМ ПРОМИСЛІ.

ВАШИНҐТОН. — Американські жінки, які ще досі не найнялись до праці, є єдиною резервою для робочої сили в нашім краю. Таке проголошує помічник директора Воєнної Комісії Робочої Сили Вилліем Гейбер. Він каже, що потрібно нечайно ще один міліон свіжих жінок до праці побіч 17,100,000 жінок, що вже заняті працею у воєнних установах. Всі інші резерви робочої сили, включаючи і деяких калік, вже притягнено до роботи, пригадує Гейбер.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ КАМПАНІЮ ЗА ПОБІР ДО ПРАЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент Армії й воєнної фльоти розпочали новий натиск на президента Рузвелта, щоб він постарався за найскорше ухвалення закона для примусового побору до праці всіх, хто до неї спосібний. Відповідний законопроект Остина-Водсворта вже внесений у конґресі. У ньому між ін. сказано, що президент може покликати до праці у воєннім промислі всіх мужчин від 18. до 65. року, а жінок від 18. до 50 року життя, коли добровільні заклики не поможуть.

НАЇЗД НА СИЦИЛІЮ КОШТУВАВ НАС 7,500 ВТРАТ У ЛЮДЯХ.

ВАШИНҐТОН. — Втрати американської армії в людях у часі інвазії Сицилії досягли 7,500. В цьому числі є вбиті, ранені і пропавші. Це подав до прилюдного відома помічник секретаря війни Джан Дж. МкКлой. Він сказав теж, що інвазія Сицилії була релятивно легким підприємством, але дальша боротьба за Европу мусить коштувати нас більше.

1,330 ЯПОНЦІВ ЗІ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ ВИЇХАЛИ ДО СВОЄЇ БАТЬКІВЩИНИ.

НЮ ЙОРК. — Корабель Ґріпсгольм, помальований на біло, а крім цього по обох боках має напис „Дипльомат". Він виплив з нюйорської пристані на свою другу місію до Японії, щоб виміняти американських воєнних плінників і цивільних американців, що їх Японія інтернувала, за японців, інтернованих в Злучених Державах. На покладі Ґріпсгольму поміщено тепер 1,330 японців для виміни. Виміна має бути переведена в порті Мормуґао, в Портуґальській Індії, коло 15 жовтня. Ґріпсгольм є кораблем Шведсько-Американської Лінії, отже є невтральним.

СЕНАТОР ҐВІЛЕР ДОМАГАЄТЬСЯ МИРОВОЇ ПРОКЛЯМАЦІЇ ВІД ПРЕЗИДЕНТА.

ГЕЛЕНА (Монтана). — Сенатор Бортон К. Ґвілер вислав лист до президента Рузвелта з домаганням, щоб він точно пояснив, що треба розуміти під „безумовною здачею" і щоб видав апель до Европи, щоб „привернути загальний мир і ввести демократію на цілім континенті." Сенатор покликався на зазив папи в справі мира, який сказав, що народи Европи бажають нічого іншого лише мира.

ЗНАЙШЛИ ІНДІЯНСЬКІ НАЧИННЯ ЗПЕРЕД 350 ЛІТ

БЕР МАВНТЕН (Ню Йорк). — Археольоґічні розкопки, переводжені серед скал Бер Мавнтен, видали досі надспівано добрі висліди. Найдено яких 200 предметів, головно горшків та іншого начиння індіянського племени ірокеів. Ці предмети походять зперед 1600 року. На сліди індіянських залишків попали дівчата з дівочого скавтового табору, що перебували тут на літо.

ВІДЗНАЧЕННЯ ЧОТИРЬОХ ПОВІТРЯНИХ ҐЕНЕРАЛІВ.

ВАШИНҐТОН. — Чотири ґенерали повітряної сили, що відзначилися в часі кампанії на Середземному морю, дістали медалі від департаменту війни. Є це такі ґенерали: Майор-ґенерал Луис Г. Беретон з 9 корпусу, що оперує на Близькім Сході; майор-ґенерал Джеймс Г. Дулитл, за кампанію в Північній Африці; бриґадір-ґен. Юзал Дж. Ент, командант 9. Повітряного Командо; і майор-ґен. Айра С. Ікер, з Повітряного Корпусу 8. Армії.

Радить стриматися з критикою на час Анґльо-Американсько-Російських розмов

НЮ ЙОРК. — Марк Соливан, вашинґтонський кореспондент ґазети Геральд Трибюн, радить стриматися від критики в часі розмов президента Рузвелта й британського премієра Винстона Чорчила над англійсько-американсько-російськими відносинами. Він пригадує, що ситуація дуже поважна, бо є великі різниці в настрою між цими союзниками. Росія хоче дістати Балтійські держави в Европі, а крім цього вона хоче завести свій лад, цілком відмінний від ладу, який має на думці Анґлія й Америка. Ці держави мають свободу релігії, преси, парляментарну систему, а Росія все те заперечує. Таксамо Америка й Анґлія запевнили повну політичну незалежність Польщі, а Росія хоче забрати західні землі від Польщі. Анґлія пішла до війни проти Німеччини в часі її наїзду на Польщу, а Росія якраз була тоді в союзі з Німеччиною. Анґлія й Америка жадають безумовної здачі від держав Осі, а Росія до такого жадання не прилучилася. Отже є можливість окремого мира між Росією й Німеччиною і це Росія може зробити, не ломлячи свого договору з Анґлією. В тому договорі сказано, що Росія не заключить мира з Німеччиною, як довго там буде націстівський режім. Отже з іншим режімом Росія може погодитися. — Все це є трудноші, з якими треба рахуватися і не треба їх ще побільшувати критикою, коли хочемо осягнути мир у світі — думає Соливан.

БРАВДЕР ЗАКИДАЄ ЗЛУ ВОЛЮ ЗА ЗВОЛІКАННЯ З ДРУГИМ ФРОНТОМ

НЮ ЙОРК. — Ерл Бравдер, ґенеральний секретар Комуністичної Партії Злучених Держав, вийшов з критикою за зволікання з відкриттям другого фронту в Европі Злученими Державами й Анґлією. На партійнім вічу в Манґеттен Сентер він сказав, що відносини між Америкою й Росією гостро погіршаться, коли ще перед закінченням літа не буде другого фронту в Західній Европі. Бравдер закидає обом Західним Демократіям, що вони йдуть на зустріч реакційних кол і тому не хочуть висадити військ на заході Европи, хоч тепер найлекше перемогти ворога й помогти Росії. На весну буде це далеко важче — міркує Бравдер.

Портуґалія готова вступити до війни по стороні Аліянтів, а проти Японії

ЛОНДОН. — Портуґальський уряд дуже озлоблений на Японію за японську окупацію портуґальських посілостей в Азії, а це Макао в Китаю і Тімор на полудневo-західному Пацифіку, на північ від Австралії. Думається навіть про офіційне виповідження війни Японії. Знову дехто іде далі й каже, що якщо це станеться, то Портуґалія виповість згодом війну теж і державам „Осі". У всякому випадку так є, що Портуґалія зарядила вже частинну мобілізацію, покликуючи до армії 1,000 резервістів. Премієр Салязар вправді заявив, що це діється для оборонних цілей, але додав, що тої сили буде можливо треба вжити проти „чужих ворогів", як і „внутрішних".

СОВЄТИ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ ТУРЕЦЬКОЇ НЕВТРАЛЬНОСТИ

МОСКВА. — В совєтській пресі порушено справу невтральности Туреччини в такий спосіб, що сказано, що Туреччина властиво помагає Німеччині й охороняє німецьке крило на Балкані, продовжуючи тим війну. Пригадується теж, що Туреччина заключила з Німеччиною договір про ненапад якраз чотири дні перед нападом Гітлера на Совєти. Та кажеться, що якщоб Туреччина була цього договору не підписала, а властиво, якщоб вона не остала невтральною, то Гітлер не був би ніколи не відважився напасти на Совєти.

НЕВДОВОЛЕНІ З АЛІЯНТСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В СИЦИЛІЇ

МОСКВА. — Совєтські журналісти, взиваючи Аліянтів отворити неґайно „другий фронт", згадують теж за Сицилію і кажуть, що там Аліянти „кооперують з фашистами". Накидаються на аліянтську адміністрацію, що „не допускає свободи слова" в Сицилії, додаючи, що ця адміністрація не надається до адміністрації в краях Европи.

ЕСПАНСЬКИЙ БАТАЛІОН ДЛЯ БОРОТЬБИ З СОВЄТАМИ

ЛОНДОН. — Німецьке радіо подало, що через Францію переходить еспанський баталіон з „понад тисячі еспанських добровольців", що зголосились до боротьби по німецькому боці, а проти Совєтів.

КАЖУТЬ, ЩО БОЛГАРСЬКОГО КОРОЛЯ ВБИЛИ НАЦІСТИ

ІСТАНБУЛ (Туреччина). — Прибувші з Софії, столиці Болгарії, кажуть, що болгарський король Борис згинув з рук націстів, що мали його вбити за те, що намагався замиритись з Аліянтами. Таку свою думку він виявив перед одним з своїх міністрів. Зараз потім покликано його до головної кватири Гітлера.

ВІДДАЮТЬ ОСТАННЮ ПРИСЛУГУ СВОЇМ ТОВАРИШАМ БОЮ. Це на Алевтських островах американські вояки віддають останню прислугу своїм товаришам, що полягли в боротьбі за здобуття острова Атту від японців, що відчинило шлях до здобуття Кіски.

АЛІЯНТИ РОЗПОЧАЛИ ІНВАЗІЮ ЕВРОПИ, ВСТУПИВШИ З АРМІЄЮ НА ВЛАСТИВУ ІТАЛІЙСЬКУ ЗЕМЛЮ

ГОЛОВНА АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — В четверту річницю вступлення Британії в нову світову війну, спричинену Гітлером і його сателітами, розпочато з боку Аліянтів рішальну фазу цеї війни інвазією Европи. Славна Восьма Британська Армія перша переплила з Сицилії Месинську протоку і ввійшла на землю властивої Італії, наступаючи змісця на ворожі позиції. В цій воєнній операції беруть участь самі найкращі частини цеї армії, що складаються з ветеранів, що відбули найтяжчі воєнні кампанії. Ось те виладування аліянтських військ на територію властивої Італії було попереджене надзвичайно сильними бомбардованнями, що обіймали цілу полудневу Італію. В інвазії брали участь теж і воєнні кораблі, як британські, так і американські. Ось це перший раз зачались бої на европейській землі на більшу скалю, а подібні бої були тому чотири роки, ще в 1940 році, в Норвеґії. Окремо зазначується, що в інвазії беруть участь теж і канадійські частини В першому комунікаті про інвазію Европи сказано, що непорожні війська, що стоять під проводом ген. Айзенгвера, поступають скоро вперед. Морська та повітряна фльота підпомагають наступам на суші.

СОВЄТИ НАСТУПАЮТЬ ВЗДОВЖ ЦІЛОГО ФРОНТУ В УКРАЇНІ.

ЛОНДОН. — З того, що подають совєтські воєнні звідомлення, видно, що німецький фронт в Україні, що тягнеться на яких 400 миль, є цілковито заломаний, не зважаючи на те, що німці, як кажуть Совєти, всюди ставлять розпучливий та завзятий опір. Таке було, наприклад під Сумами в Україні, де німці кинули великі резерви. Та це їх не вратувало й це місто, що його звуть „твердинею України", від німців відбито. На тому фронті понищено теж німецькі залізничі получення на лінії Київ-Брянськ. Знов на полудні, довкруги Таганрога, вбито й полонено понад 40,000 німців. Совєти подають далі, що звільнено дальші сотки міст і сіл. Ось тими новими наступами зломано вже ту лінію, яку осягнули були німці в 1941 році. Теж зломано німецький опір в Донецькім басейні, де совєтські війська заняли цілий ряд міст, що означає, що німці мусять втратити цю вугільну територію, до якої привязували стільки ваги. Заломання німців на цілому фронкті означає далі, що совєтські армії готові тепер окружити сотні тисяч німецького війська і його розбити і полонити. Це може статись особливо в Донецькому басейні, де є нагромаджені більші німецькі сили, а звідки не буде часу вицофатись. Назагал кажуть, що німці можуть вратуватись перед остаточною катастрофою хвилево ще тільки тоді, якщо цофнуться аж до Дніпра, оскільки там мають великі резерви.

МІЛІОН УКРАЇНЦІВ У НІМЕЦЬКИХ ФАБРИКАХ.

ЛОНДОН. — Згідно з тим, що розповів через німецьке радіо Алфред Розенберґ, націстівський ідеольоґ і державний міністер для східних територій, загарбаних націстами, то в Німеччині повинно бути на примусових роботах до міліона українських людей, що працюють у воєнних фабриках.

ДАЛІ ЗГАДУЮТЬ ЗА „ОФЕНЗИВУ НА ПАЦИФІКУ.

ВАШИНҐТОН. — Ще далі держиться у тайні те все, що тепер діється десь на середущому Пацифіку, а зокрема довкола Маркус Айленд, що є в японських руках. Знаємо тільки, що цей острів, що є на найкоротшому морському і повітряному шляху до Токіо, зістав сильно збомбардований американцями. Японське радіо згадує про великі американські повітряні й морські сили. Та не знати, чи це не є свого роду провокація, що має на ціли вивідати, як є з цею справою. Та з другого боку є познаки, що там десь на Пацифіку діються тепер поважні речі на великі розміри, що виглядають на повзяття великої офензиви проти Японії.

ЧУТКИ ПРО СПРОБИ ІТАЛІЇ ЗАМИРИТИСЬ.

ЛОНДОН. — В Лондоні повно всіляких чуток про різні намагання Італії замиритись з Аліянтами. З офіційних джерел тяжко про це довідатись щось певного. Виходить, що тут грають незвичайно тонку гру дві пропаґанди: аліянтська і націстська. Це теж частина „війни нервів".

НАЗИВАЄ АЛІЯНТІВ „РЕАКЦІОНЕРАМИ"...

БЕРН (Швайцарія). — Націстівський міністер пропаґанди Ґебельс і собі обговорює чотири роки війни. Каже, що як зачалась війна, то Німеччина мала проти себе ворогів, що не мали „ніякого світового пляну". Це була купа „реакціонерів", каже Ґебельс, додаючи те, що завжди говорить, а саме, що Німеччина війни не завинила.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення мас бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати свое оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Ще одна признака упадку

Аж дивно стає, чого це націстівська преса так широко розписалась тепер про організування „українських дивізій". Так довго держать німці українські землі, що за час їхнього окупантського панування могла була вирости там така українська армія, що її можнаб рахувати на міліони вояків, але такого, як знаємо, не було й нема. І цілком зрозуміло, чому так є. Бож повторилось те саме, що було в минулій війні, коли німці, як мали контролю над Україною, теж спиняли повстання самостійної армії, мабуть лякаючись, що вона готова обернутись у відповідному моменті проти них. Помагати творити українську силу було їм не до вподоби теж і тому, що було незгідне з їхніми плянами опановання України. Навпаки, в їхнім пляні було спинювання творення такої сили. І це вони робили, оскільки могли.

Теперішня поведінка німців в Україні ще маркантніше виявила їхні пляни у цілій наготі. Україна стала для них звичайною німецькою кольонією, а нічим іншим. Те вони виявили не тільки своїм поведенням в Україні, але навіть своїми офіційними заявами і проголошеними плянами щодо цього, що вони задумують в Україні чи з Україною робити.

Те все знають люди, що знаходяться на українських землях цілком певно краще інших. Між іншим, знають це українські люди і в тій Галичині, де ніби мається орґанізувати „друга штурмова українська дивізія". Що це за комедія, легко пізнати. Бож тільки трохи подумати: „штурмова дивізія" з тих, що колись служили в австрійській армії! Це ті, що малиб становити властиву силу. Себто, іншими словами батьки тих, що тепер повинні би бути у війську і воювати, заступають своїх синів... Це значить, що ось та „штурмова дивізія" якщоб вона дійсно орґанізувалася, складаласьб головно з таких, що їх за Австрії звали „ляндштурмаками", яких вживали до стереження мостів, десь далеко за фронтом.

Та чи так є з тою „штурмовою українською дивізією", чи інакше, справу ту треба брати з такого боку, як її бере шведська преса, що передає відомости про це німецькою пресою. Вона сама ставить у сумнів цілу ту акцію, звертаючи увагу на недавні німецькі нарікання на те, як то німці завелись на українцях. Та можна припускати, що може німці пробують тепер підходити до українського населення з новими хитрунствами про „свобідну Україну". Якщоб так було, то це вказувалоб, що з ними вже не то зле, але таки іде до найгіршого. Бо з усіх народів збирали вони добровольців і мали їх на фронті. Але українців не мали. Українських частин вони не збудували, а українці не дали себе втягнути до війни по їхньому боці. Це є факти. Український нарід, як виходить з донесень невтральної преси, ратує своїм поступованням тільки своє життя, пристосовуючись до обставин у такий спосіб, як це роблять інші народи, що опинились під націстівським кулаком. А те, що німці знову пробують їхати на українськім коники, вказує тільки, що їх кінець уже дуже близький. Інакше не брались би за пропаґанду про такий блахман як орґанізовання „штурмової дивізії" з людей, що вже мають унуків.

Жіночі клопоти через воєнну працю

Жінки, як фабричні робітниці, звернули на себе увагу в початках війни, коли кинулися до робіт у воєнному промислі. А тепер звертають увагу на себе тим, що покидають працю в таких розмірах, що їхня ужиточність здається безнадійна. А нема іншого робітника в резерві, крім жінок. Звідси і журба Воєнної Комісії для Людської Сили.

Щоби цю журбу зрозуміти, треба пізнати статистику, яка вказує, як то жінки приходять до роботи і як її покидають. Повної статистики уряд не подає, але маємо певні цифри, зібрані для прикладу.

Ці цифри такі:

В одній фабриці літаків у Середньому Заході в одному лише місяці принято до роботи 2,000 жінок, а лишило роботу 1,600 жінок. Знов в іншім місці при продукції літаків треба було впродовж 6 місяців 20,000 робітників. Але вже в перших двох місяцях принято до праці 4,000 жінок, а полишили працю 3,000 жінок. В іншій подібній фабриці з подібним запотребованням упродовж двох місяців прийняли 800, а відійшло 350 жінок.

Ці цифри є лише показчиком, як без упину йде переміна на ринку праці. У відсоткових числах вони виявляють такі відносини:

В продукції літаків покидає працю 4.2% мужчин, а 12.2% жінок; при виробі артилерії покидало роботу 6 жінок на 100, а мужчин 3.5%. Подібні відносини виказують інші підприємства.

Ось ті факти спонукали владу поробити численні досліди і в кожному випадку прийшла влада до висновку, що тут нема злої волі, а просто зміни походять вже з природи. Жінка покидає роботу так як і мужчина з таких причин: хоче більшої заплати; хоче кращих умов праці, бо не всі фабричні будинки є відповідні для здоровля, особливо, коли робітні повстали серед воєнної сумятохи; нема доброго доступу до фабрики ані доїзду, отже багато часу тратиться на дорогу; нема відповідних харчівень для відживлювання; невистарчальна медична обслуга і ще інші.

Крім цього жінки мають ще свої спеціяльні клопоти: Мусять доглянути домашнє господарство; приладити харчі для родини; декуди доглянути городу з засадженою городиною; багато часу посвячується тепер на закупно харчів через пайкування; треба теж деще самій господині законсервувати в бляшаних коробках. Отже тільки різнородних клопотів для жінки, яка не має домашньої помочі, що ці безнастанні зміни в фабричних роботах є зовсім зрозумілі.

Найліпше зрозуміємо це на оцих таких прикладі: Коли відтворили в одній місцевости школу після вакацій, одна департаментова крамниця мусіла звинути свій відділ для загального розпродажу, бо жінки покинули роботу. Виявилося, що жінки прийшли до праці з нагоди вакацій, а як минули вакації, вони мусіли дома доглянувати дітей в шкільнім віці.

Ще цікавіші явища можна завважати в торговлях. Наприклад, одна департаментова крамниця в Ню Йорку приймає замовлення на товар в порозумінню з фабрикою. Коли фабрика не має робітниць, не може обіцяти виробу на продаж. І це регулює торговельну справу.

У фабриках, де жінки працюють у сидячій позиції, зміни часто приходять з причини погіршення здоровля і управителі мають безупинні клопоти. Тому при приниманню нових робітниць випитує директор персоналу про здоровля та особисті відносини в домі робітниці, щоби зрозуміти, чи виплачується дати свіжій робітниці нагоду до вишколу, коли вона буде мусіла кидати роботу в короткому часі.

Та не зважаючи на всі ті трудноції, є занятих у воєнній продукції в теперішньому часі 6,700,000 робітниць, а коли покажеться, що край безумовно потребує свіжих сил до праці, то все знайдеться ще тільки жінок охочих до праці, що вони переможуть і найбільші трудноції.

УКРАЇНСЬКА КАТЕДРА В САСКАТУНСЬКІМ УНІВЕРТЕТІ

З початком шкільного року буде отворена в університеті в Саскатуні, Канада, катедра української мови. Викладатиме проф. Павличенко не тільки для студентів університету, але також і для звичайних слухачів, що схочуть вчащати на ці виклади. Та буде це тільки спроба. Усталити цю катедру буде можна аж тоді, коли виявиться, що буде спорe число серіозних слухачів зі студентів університету, найменше 30.

ЗА "ПРИЯЗНЬ З РОСІЄЮ"

Іде якась акція, що хоче створити серед Аліянтів, зокрема в Злучених Державах і Англії, неприхильне відношення до Росії, чи там Совєтів. Подаємо деякі познаки цього.

Джан О'Донел, вашингтонський кореспондент нюйорського образкового щоденника „Дейлі Нюз", написав:

„Найближчий дорадник президента Гарі Гапкінс ужив сьогодня вислову „я к м и в т р а т и м о Росію" в науковій дискусії над тим, як ми виграємо війну в кількох найближчих роках. Це справді важна новинка. Факт, що Гарі Гапкінс, найліпше платний експерт у воєнній раді в Білому Домі може лише припускати, що Злучені Держави й Англія можуть „втратити Росію" іде в розріз з пропагандою, яку склали секретар стейту Гол і британський головний пропагандист Брендан Брекен".

Ось та новинка облетіла скоро всю пресу.

Артур Крок, вашингтонський кореспондент газети „Ди Ню Йорк Таймс" пише свої замітки про „Приязнь з Росією", а ці замітки поміщує газета не на звичайнім місці, а на окремім і то з наголовком на дві шпальти. Вже сама форма цієї кореспонденції звертає на себе увагу і надає їй важности. Тому пробуємо передати замітки Крока. Вони такі:

„Щойно напятнував президент радіову статтю, в котрій було сказане, що секретар Гол потайки надіється, що „Росія закривавиться до смерти" у війні з німцями; відтак велике місце посвятив російській справі премієр Чорчил у своїй промові в Квебеку. — Ці обі події є кроками в основах англо - американської політики, щоб втримати можливо як найліпші відносини з маршалом Сталіном.

„Нема другої важнішої політики для начальників обидвох держав, Англії й Америки, як саме оця. І тому вони так скорі змісця відбити всякі напасти, обраховані на виключання противної опінії. Також, в їх переконанню, нема іншої більшої ставки на війну й мир в теперішній війні, ніж та, яку вже поставлено. Певне й обчислене на довіря співділання совєтської армії з арміями Аліянтів, є підставою до їхнього переконання, що Росія може такcамо співділати конструктивно в упорядкуванню післявоєнних питань.

„Деякі американські критики вашингтонської заграничної політики давно вже висловлювалися, а ще й тепер вони того погляду, що ця політика відвертає нас від післявоєнних цілей. В сьогоднішніх заявах міститься рішення і конечність запевнити політиків з Кремля, що до такого погляду нема ніяких підстав.

„Колиб положення не було таке поважне і не таке делікатне, президент та секретар стейту не булиб звернули такої пильної уваги на радіову статтю одиниці, яка не оперла свої обжаловання на ніяких документах або на якійсь заяві. Одначе росіяни при різних нагодах виказували своє підозріння проти англьо-американської військової стратегії та дипломатії. Крім того є ще й особисті причини, які спонукали Гола й Рузвелта напятнувати радіову заяву з небувалою строгістю.

„Дру Пірсон, вашингтонський кореспондент та радіопромовець, літами цілими писав прихильно про діяльність підсекретаря стейту Сомнера Велеса, а критично ставився до діяльности Кордела Гола. Відколи стало звісним, що Велес зрезиґнував на домагання Гола, Пірсон став оборонити минувшину уступаючого підсекретаря, з котрим він був особисто заприязненим. Така комбінація, на думку уряду, могла викликати заграницею враження, особливо на Кремлі, що Пірсон опер свої виводи на якійсь тайній протиросійській розмові у Гола і тому цю радіо-статтю можна брати дуже поважно. Ані секретар Гол ані президент не вірять, що це було джерелом для Пірса, але заходить побоювання, що Росія може так припускати й тому уряд не хотів легковажити цеї справи.

„Наділі секретар Гол має з минувшини імя прихильника Росії. Це власне він ще в 1933 р. дораджував Рузвелтові визнати совєтський уряд і Рузвелт приняв цей його погляд. В січні 1941 р. Гол довідався про намір Гітлера напасти на Росію і він зразу сказав це Велесови та доручив йому повідомити про це британського амбасадора, а опісля Совєти. Отже Кремлін значом про те все, є очевидно вдячний Голови.

„Премієр Чорчил у своїй промові з Квебеку виправдав Сталіна за його відсутність на нарадах так, як ще досі ціхто не зробив. А це вказує, як дуже західні Аліянти дбають про те, щоб Кремлін знав про „настрій духа Аліянтів".

„Властиво такого оправдання не булоб потрібно, колиб Рузвелт не був висловився перед конференцією, що Сталіна не буде, хоч роблено спроби його побачити. Це викликало некорисне враження в Росії і звідтам прийшли заяви, що Сталіна не прошено. Щоби все те вигладити, Чорчил мусів присвятити у своїй промові багато часу для Росії".

Ось так кінчить Крок свої завваги.

УКРАЇНЕЦЬ ПРИНЦИПАЛОМ ШКОЛИ В ВИННІПЕГУ

Канадійські „Українські Вісти" подають, що Василь Вал (Волохатюк) зістав назначений шкільною радою міста Винніпегу принципалом (управителем) Лорд Нелсон школи в тому місті. Це є перший українець, що став принципалом школи в більшім канадійськім місті. Василь Вал має 32 роки. Родився і виховався у Канаді. Скінчив студії в манітобськім університеті, де одержав ступінь М. А. Відомий серед українців не тільки як учитель, але і як діяльний громадянин. Є одним з співредакторів „Юкрейніен Кенедіян Рівю".

БОРОТЬБА ЗА „ДУШУ" ОРГАНІЗАЦІЇ

Найбільша на світі польська організація Звйонзек Народови Польскі, що істнує 63 років, стоїть перед „соймом", себто новою конвенцією. Нюйорський „Нови Сьвят" каже, що до маєтку організації мають право тільки члени, але до „душі" організації всі поляки. Є проти дотеперішнього цензора Сьветліка, що є в уряді 12 років. Пише про нього так: „Рекорд цензорования є довгий і чистий. Є ми горді, що на тім рекорді нема плями, ніякого нечесного й нетичного вчинку". Але закидає йому „брак відваги, сили і достаточної волі". Каже, що „в найсумнішим моменті польської історії", отсей лідер „говорив іншою мовою, ніж тою, якою говорило серце Звйонзковця", інакше думав, як пересічний член. Одним словом: „Лідер завів". Супроти цього „Нови Сьвят" видвигає на його місце другого, адв. Гутовского, що відповідав би вимогам, які ставлять „Америка - Польска - Звйонзек". Цікаво, як це скінчиться.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

31)

Я так і задубів з вухом, приложеним до стіни. Аж нараз, уже над раном, роздався страшний крик у канцелярії, тільки на одну хвилиночку, але крик той поразив мене, мов грім, уколов, мов жало гадини. Я відразу зірвався на рівні ноги: то був Варчин крик. І ледве я надумався, що тут робити, ледве підбіг до дверей, щоб з останньою натугою всеї своєї сили виважити їх, коли нагло двері отворилися і з них вилетіла, мов громова куля, Варка. Але вже не кричала... Я пізнав її по одежі, бо її лиця зразу не добачив у сумерці. І вона мене не бачила, тільки, вилетівши з дверей канцелярії пігнала навпростець через горбки накиданої глини, поміж кошари та ями. Я за нею. „Варко! — кричу, — Варко, що тобі таке? Що з тобою сталося, на милість Божу, стій, обізвися!" Стала на хвилю, озирнулася, і аж тут побачив я, що ціла її голова була чорна, мов вугость, замазана кипячкою, а довгі її коси були обтяті. „Господи Боже, Варка — кричу я, підбігаючи ця ній ближче, — що це за нещастя з тобою?" Але вона, скоро пізнала мене, зараз відвернулася і, мов сполошена, пігнала далі наосліп, розбиваючися об стовпки корб, що були над ямами. Я, що духу в мені, жену за нею, аж нараз один страшний крик, одна мить, і Варка тут перед моїми очима щезла, мов сонний привид, скочила в отворену яму!... Я надбіг, став, тільки глухо задудніло, як вона всередині, розбиваючись об цимриння, вкінці бовтнула у воду. Та й по всьому. Що вже зо мною далі ділося, не тямлю. Я отямився аж нині споудня, і коли спитав за Варкою, мені сказали, що її (на мій крик!) витягли з ями і вже й поховали. Значиться, все пропало! І ніхто не скаже, що вони з нею зробили тої страшної ночі. Зіли, нелюди, мою Варку живу, вбили мое щастя!... Побратими мої дорогі, перед Богом святим і вами жалуюся на своє нещастя, радьте, вчіть, що маю робити, а тільки чекати не кажіть!..."

Глибоко вразило всіх оповідання Прийдеволі, хоч усі вже й уперед знали з неясних слухів, яке нещастя склалося з їх побратимом. На всіх лицях видко було під час оповідання всі переходи почуття від неспокою до найвищої тривоги і розпуки, так само, як усі ті переходи малювалися на лиці оповідача. А коли Прийдеволя замовк і, заламуючи руки, став серед хати, мов німий свідок великого проступку, то й усі мовчали, мов прибиті, кожний, очевидячки, ставив себе в положення товарища і старався таким способом збагнути всю глибінь його жалю й муки. Але порадити, — що вони могли порадити йому в тім ділі, де вже не було ніякої поради, ніякого виходу, крім смерти? Як вони могли повчити його, на яку дорогу направити?...

Перший отямився Деркач і хопив за свої палиці, щоб цю справу закарбувати.

— Стій, побратиме Деркачу, — сказав наразі рішуче Андрусь Басараб, — цього не карбуй!

Деркач поглянув на нього здивованим поглядом.

— Не треба, — сказав коротко Андрусь, а опісля, звернувшися до побратимів, спитав: — Чи більше ніхто не має що сказати?

Ніхто не обизвався.

— Значить, на нині бесіді кінець! Розходіться по одному!

Але, помимо свого завізвання, ніхто не рухався з місця. Всі якось дивно зиралися по собі. Андрусь грізно поглядав на них, не знаючи, що це значиться. Аж ось піднявся з місця Стасіора, найстарший споміж побратимів:

— Слухай, побратиме Андрусю, — сказав він спокійним голосом, — про що тут у нас між побратимами цими днями йшла бесіда... То не від себе я тоді буду говорити, але від усіх. Знаєш, як ми зібралися докупи громадити людську кривду і судити робітницький суд над тими, котрих не можемо позивати перед суд панський, то ти обіцяв нам, що скоро набереться відповідна міра недолі в народі, ми зробимо її обрахунок, щоб знати, для кого ця міра наповнилася до краю. Чи так?

— Так, — відповів Андрусь якось неохітно.

— Оцеж ми вже трохи не рік громадимо карби на людську кривду, побратим Деркач позакарбовував стирту палиць, а коли ж, питаємо тебе, буде обрахунок?

— Не час іще, але живо час надоспіє, — відповів Андрусь.

— А, живо, живо, нім сонце зійде, роса очі виїсть! Сам бачиш, що наші гнобителі, збагачені нашою працею, починають собі чимраз гордіше. Пора, щоб від нас мали хоч погрозу яку!

— Буде погроза, — сказав твердо і спокійно Андрусь.

— Яка? Коли? — роздалися з усіх боків питання.

— Це вже моя річ. Почуєте тоді, як діло зробиться, а наперед про те говорити не приходиться, — відповів Андрусь.

— А до обрахунку також недалеко. Адже дубець мусить підрости аж до хмари, щоби з нього грім ударив. Чекайте ще трохи... А тепер, добраніч!

Усі побратими добре знали залізну, рішучу натуру Андруся Басараба, що на його слові можна полягати, і не допитувалися далі, а тільки зібралися до виходу.

— А ти, побратиме Прийдеволя, зістанься тут, щось тобі буду говорити, — сказав Андрусь, а на лиці бідного парубка блиснула якась радість, мов надія виходу із страшної муки.

Розійшлися побратими. Тільки старий Матій сидів у куті під стіною, а давно погасла люлька випала йому з зубів і лежала на подільку. Так само Андрусь і Бенедьо сиділи мовчки, кожний на своїм місці, кожний занятий своїми думками. Тільки Прийдеволя стояв коло порога з лицем мертвецьки-блідим і з заламаними руками, стояв, як живий образ болю, і ока не зводив з Андруся Басараба, немов від нього ждав не знать якої пільги.

Матій перший приступив до молодого парубка.

— Щож ти, небоже, гадаєш робити? — спитав він мягким співчуваючим голосом. Прийдеволя глянув на нього з виразом непевності на лиці.

— Абож я знаю, що робити та й що діяти? — відказав він зламаним голосом. — Смерть собі зроблю, як не зможу бодай пімститися на своїх ворогах!

— Скарж їх до суду, нехай злодії хоч посидять! — дорадив Матій.

(Дальше буде).

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

Столиця американських нігрів

(Стефан Пірс: Огляд Нових Книжок).

Північно-східна частина нюйорського острова Мангетен, яку перші голяндські поселенці назвали Гарлем, це тепер столиця американських нігрів. Тут на просторі біля двох квадратових миль живе близько пів міліона людей. Рой Отлі, нігерський письменник і журналіст написав про їх життя інтересну книжку, що вийшла друком саме в час, як гарлемські розрухи були предметом повідомлень і статей на перших сторінках усіх американських ґазет.

Книжка Роя Отлі називається „Новий Світ у Поході: Що Діється в Чорній Америці?" Вона дає неприкриту й точну картину гарлемського „чорного муравища", змальовує суспільні течії серед його населення, виявляє причини, що довели до згаданих розрухів, а разом з тим рішуче осуджує обмеження прав нігрів тільки через те, що вони належать до іншої раси.

В „Передному Слові" Рой Отлі вказує на те, що нігерське питання перестало бути чисто американською внутрішньою справою. Світові події винесли його на широке міжнароднє поле.

„Сьогодні життя примушує людей звертати щораз то більшу увагу на питання раси і коліру шкіри. Майбутність нігрів і їх думки про те, якою вона повинна бути, дуже важні. Ще рік тому могло здаватись, що крівава світова заверюха цілком заслонить це питання. Тепер стало ясно, що його не можна ні занедбати ні поминути. Чорні мешканці Америки, яких є більше, ніж населення деяких держав, що замішані у війну, почувають щораз то більше своє спорідnення з іншими коліровими расами світа. Це, у свою чергу, дуже гостро обходить білу Америку".

В іншому місці своєї книжки Рой Отлі каже:

„Нігри мають між собою всілякі власні суперечки про менше важні справи, але на точці своїх прав — моральних, господарських і політичних — себто на точці свого права на рівноправне включення в американське життя, вони творять одностайну лаву, якої кожний член є свідомий того, чому він до цієї лави належить. Вони дістали науку, і то добру науку, що одиниця не може піднятись багато вище рівня, на якому находиться вся раса — нагайка расової нерівности врізується глибоко — і однаково по всіх".

Для необзнайомленого Гарлем, це одностайне нігерське місто. В дійсности в ньому є величезні різниці між поодинокими ґрупами населення, яке на вигляд усе більше або менше чорне. Справжніх африканських нігрів у Гарлем не більше, як 2,000 і решта гарлемців дивиться на них з острахом. Найбільша ґрупа гарлемського населення, це іміґранти з Британської Західної Індії, себто з острова Джемейка і інших англійських посілостей над Караїбським морем, та з Багамських і Бермудських островів. Вони всі говорять з англійським акцентом, зрештою різняться дуже між собою, залежно від того, звідки приїхали. Їх нараховують у Гарлем на більше як 100,000. Друга велика ґрупа, це нігри з республики Гаїті і з островів Мартінік, і Ґваделюпе говорять по французьки, не відчувають так глибоко расової солідарности, як інші, а за те дуже активні політично. Дальше є мурини, що говорять по еспанськи, головно іміґранти з Куби і Порто Ріко. Окрім того в Гарлем живе трохи хінців, японців і іміґрантів з Індії та з Филипинських островів. Р. Отлі опи-

відає анекдоту про це, як підчас заворушень у Гарлем кілька років тому хінський власник пральні поклав у вікно вивіску з написом: „Я також коліровий".

В окремому розділі Р. Отлі описує гарлемську кольонію „чорних жидів", потомків леґендарного „загубленого племени Ізраїля". Є це іміґранти з Етіопії, де частина населення визнає жидівську віру. Гарлемські „чорні жиди" святкують суботу, виконують точно свої релігійні практики, але у всіх інших справах виступають солідарно з рештою своїх нігерських братів.

Про відомого Фадер Дивайна і про його численні „неба" Отлі каже, що це є хвилеве явище. Фадер Дивайн помагає бідним ніґрам поправити тимчасово свою долю, особливо в час господарської депресії. Звідти його популярність. Та його рух не має місіонарів, ні глибоких моральних кличів, які постійно та орґанізовано обеднували його приклонників. Тому цей рух ледви чи втримається після того, як його провідник минеться.

Ясно, що таке велике збірище людей, як коліровий Гарлем, не було занедбане ні комуністами, ні пропаґаторами націзму. Ні одні, ні другі не можуть похвалитись великими успіхами. Ні комуністичні аґітатори, ні аґенти націзму, головно з японською закраскою, не можуть найти багато прихильників серед людей, яких головна турбота, це найдення праці в Америці. Відомий наказ президента ч. 8802, який має на меті усунення дискримінації при приниманні робітників на працю у военних індустріях, став чистою насмішкою у відношенні до багатьох нігрів. Оповідання про нерівність нігерських жовнірів і кривди, які їм діються, особливо на півдні, викликують часто глибоке обурення. Та з цього обурення зроджується бажання переробити Америку під расовим оглядом на кращу і більш демократичну, а не поглиблювати расові й інші різниці.

Цілий розділ книжки присвячений людині, на яку Гарлем дивиться, як на свого героя. Ним є чемпіон боксу Джо Луис. Він рівночасно є одним з найважніших звен, що вяжуть чорну й білу Америку. Джо Луиса шанує весь білий і коліровий спортовий світ. Рой Отлі ось як описує промову, що її Луис виголосив в нюйорському Медисон Ґарден після великого представлення в користь допомогового фонду фльоти:

„Під світлом прожекторів він виглядав як великий застрашений школяр у затісному на нього одязі. Промовляв з глибоким зворушенням. Рядовий Джо Луис не володіє цвітистою відміною англійської мови. Він робить граматичні помилки і пропускає кінцеві шелестівки. Він ніколи не вправлявся бути промовцем. Але повільним нігерським акцентом він висловив одну з тих простих основ віри, що часто виходять з уст чорних так природно, як їх релігійні пісні. Він сказав: Ми переможемо, бо ми є по Божому боці".

Отся замітка Джо Луиса, це неначе клич, що обєднує чорну расу.

Загальна Рада — ФЛІС.

НІМЕЦЬКА ПРОПАҐАНДА ПРО ОРҐАНІЗУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДИВІЗІЙ

СТОКГОЛЬМ (ОНА). — Наспівша до Швеції німецька преса принесла відомости про орґанізування у к р а ї н с ь к и х штурмових дивізій в Галичині. „Кракавер Цайтунґ" надрукував обширний звіт свого кореспондента в Галичині, в якім говориться, що нібито український нарід немає нічого проти орґанізування окремих українських штурмових дивізій, та що українське студентство нібито радо до них приступає. Кореспондент цеї націстської ґазети каже, що він бував на українських вічах і бачив, з яким захопленням нарід витав бесідників, що пропонували орґанізувати такі дивізії. Галицькі українці, пише цей кореспондент, зголошувалися до своїх військових формацій в такому великому числі, що всіх не можна було приняти. У Львові зголосилося пять тисяч людей, між котрими було більш тисячі ґімназистів й один сімдесятьлітній український полковник. Те саме повторилося в Коломиї, Дрогобичі, Бучачі і в Сяноці. В Самборі до української дивізії зголосилися всі студенти учительського семинара разом з директором.

Справою орґанізування українських штурмових дивізій займається Український Військовий Комітет, що вже потрапив зорґанізувати в Галичині девятнадцять місцевих комітетів, які устроюють народні віча в справі українських штурмових дивізій. „Кракавер Цайтунґ" пише, що на таких вічах звичайно панує великий ентузіязм, та що українці масово вступають до війська. Найбільшим числом вступають люди, що служили в австрійській армії і розуміють німецьку команду. Таких охотників німецька військова влада високо цінить і дає їм першенство. За ними йде молодь і люди, котрі розуміють німецьку мову.

Описуючи вербункові віча Українського Військового Комітету, кореспондент говорить, що в них беруть участь всі шари українського населення в Галичині: селяни, ремісники, торговці й інтеліґенція. Наприклад, на вічу в Перемишлі була присутна вся місцева українська інтеліґенція й священство з єпископом Коциловським на чолі. Завдяки українським священикам, говорить кореспондент, Український Військовий Комітет мав великий успіх, бо в деяких околицях всі здорові чоловіки зголосилися до українських штурмових дивізій.

Політичні обсерватори в Стокгольмі завважують, що німецька преса надто рожево представляє справу орґанізування штурмових дивізій в Галичині. Бо сьогодні говорить вона про великий ентузіязм, з яким українці пхаються до військових формацій, а недавно писала, що український нарід в Галичині дуже невдячний, бо замісць співпрацювати з німецькою владою українські селяни горнуться до підпольних орґанізацій і помагають партизанам.

За чисті характери

У „Ділі" з 4. жовтня 1938 р. у звістці про заняття військами Заользя подано між іншим такий інцидент з посадником Тешина: Коли шлеський воевода Ґражиньскі оглядав дирекцію поліції у б. чеському Тешині, приступив до нього посадник міста Кождонь з членами міської ради, щоб передати йому ключі міста і квіти. Воевода не приняв їх і заявив: „Любимо ясні ситуації та цінимо означені характери, тому шануємо чесних чехів та німців, але не можемо терпіти ніяких посередніх типів. Не можу приняти від вас ключів ні квітів, прийму їх від інших людей".

Слова воеводи Ґражиньского годі поминути мовчанкою. Головно наші жінки, матері чи виховниці, повинні подбати, щоб довірена їй молодь не виростала на посередніх типів, якими погорджує ціле людство. Годі уявити собі, що діялося в душі посадника Тешина Кождоня. Історична хвилина — рідні війська занимають Тешин, представник рідного народу не може приняти від нього ключів ні квітів! Кидає слова — страшні слова, на які заслугує кожний хамелеон, кожний, для якого батьківщина там, де йому добре. Жінка мусить чувати, щоб доля посадника Кождоня не стрінула колись її рідних.

Характер, вдача і нахили дитини у великій мірі залежні від виховання. Яка дитина — така молодь, яка молодь, такі майбутні провідники народу. Якіж засоби ведуть до доцільного виховання? У нашій силі є один найважніший засіб, щоб молоде покоління стало краще, благородніше та визначалося ясним, означеним характером — а саме: самому бути добрим, благородним і не кривити душею. Дитина вдивляється у маму як у найкращий зразок поведінки, жадібно хапає кожне її слово, потім із критицизмом стежить за кожним її кроком і велике це горе, коли мама не піде за голосом накиненої нею правди. Непошанування суспільної моралі, поважного становища чи віку, важко тяжить над вихованням молодого покоління.

Та в першій мірі мусимо берегти самі себе, бо як не чуємо, коли члени нашого тіла ростуть, волос сивіє, тіло більшає, так не чуємо, як душа поволі зміняється. Стежім кожного дня в чому ми поступили вперед, а в чому помилилися. Вершок жіночої досконалости осягнемо тоді, коли серце і розум зіллються в одну цілість, а першим вістуном духового розвитку є блиск внутрішнього спокою, віра у власні сили. Іноді і сіра буденщина вимагає від жінки великого геройства, та ця саможертва мусить бути свідома, самовідречення — горде.

Другим засобом, щоб молодь не виростала на половичних типів є конечність привчати її заранку до жертвенности. Сьогодні зуміє відмовити собі забави, кіна, улюбленої страви чи вибагливої одежі, завтра запанує над собою при виборі в подружжі, омине невідповідну пару — врешті не буде торгувати душею, хочби довелося виректися вигідної, але нечесним способом осягненої цілі. Чисту совість, чесне життя, буде цінити вище над усяке добро Великим завданням виховання є берегти молодь перед песимізмом. Нераз треба вилити ціле море добра, щоб затопити гірку хвилину, а в поборюванні малодушности все більше поможе капля меду, ніж бочка оцту.

Щоб молодь виростала на одиниці із означеним, ясним характером, мусить у родинній атмосфері панувати ясна думка та ясні ситуації.

Нехай діти знають, що батьки думають про переживані події і самі вчаться оцінювати все довкола чесно та сміливо.

М. В. Д.

(„Діло", ч. 262, 1938).

Святочний одяг

Чому на всякі святочні сходини, родинні чи товариські приняття, до театру чи на концерт вбираємося у святочний чорний одяг?

Чому вже навіть і оборонці босяків большевики починають вертатися до „буржуазних пересудів" і їхні представники на Заході Европи і в себе на всякі прилюдні виступи чи свята вбирають святочний одяг?

Не важко відповісти на це питання. Святочний одяг надає нам поважнішого вигляду і ми ним зазначуємо пошану для тих, до яких приходимо. Святочний одяг зібраних підносить духово, людина у святочному одязі силою факту мусить поводитись стримано, гідно. Гідна поведінка та святочний одяг створюють привітну атмосферу взаємної пошани, яка повинна царити всюди там, де збирається гурт культурних людей.

Наше жіноцтво повинно подбати за те, щоб на всякі наші національні свята-роковини, на всякі ширші сходини чи концерти вбирати як не чорний, то принаймеше темний одяг. Дуже неприємно вражає, коли на тлі чорних одягів мужчин яскраво відбиваються колірові суконки, блюзки чи навіть светери пань. Здається, що майже кожна жінка має як не чорну, то будьяку темну суконку. Чомуж не брати її, щоб своїм рябим одягом не нарушувати гармонії та святочного настрою.

Але не лише жінки — мужчини теж повинні притримуватися тієї точки товариського кодексу і на свята, концерти чи вечорниці не вбирати ясного убрання, а приходити в чорному. Також не слід забувати, що до чорного одягу ніяк не годяться жовті черевики, або яскраві, барвисті краватки.

Враження повного безладдя робить саля, коли одні приходять дуже дбайливо вбрані, а інші — немов на перекір — у невідповідних одягах, даючи доказ повного легковаження не тільки зібраних на святі чи імпрезі громадян, але цих подій та постатей, для яких свято відбувається.

Л. К.

МАПА З СОВЄТСЬКО-НІМЕЦЬКОГО БОЙОВОГО ФРОНТУ. Отсе накреслено місця, з яких совєтські війська далі наступають на німців, головно в Україні. Це вказується тільки напрям, бо многі міста, що зазначені, що є ще в руках німецьких, є вже по совєтському боці.

ЧОМУ ГИНУТИ ЗА ҐІТЛЕРА? — Це летючка, що так затитулована, а яка находиться на капелюсі ось того сицилійського хлопця, що перед нами.

АМЕРИКАНЦІ ЗДОБУВАЮТЬ „БЛІЦБУРҐ". Так, здобувають отсе нібито німецьке місто, але наразі на маневрах, щоби те саме пристосувати скоро до Німеччини на її власній землі.

Ярослава Чубата.

Роля української жінки у далеку давнину

(Кінець).

Типи свобідної талановитої української жінки, заправленої до життєвої боротьби стрінемо впродовж нашої пізнішої історії і в часі заникаючого українського панства, що покидало свій нарід та йшло служити чужим і в новішій українській історії. Такі жінки-козачки стрінемо ми десятками й впродовж української козацької історії. Такий тип української жінки як незрушимий граніт морального здоровля нації лишився навіть в часах панцизняного закріпощення серед ядра української нації — серед його селянських мас.

Чужі впливи, неукраїнські, досягли передовсім міський український пролетаріят та тонку верству української інтелігенції. Міська робітниця українка стала дійсно в 19-тім столітті напів* поневоленою істотою, гірше платною за свою працю, нерівною у цілому громадському житті. Інтелігентна жінка, як взагалі українська інтелігенція перед більше ніж сто літами, підпала під чужу неукраїнську духовість, а з нею й роля жінки стала далекою від правдивого прастарого рівноряднего становища жінки у громадянстві. Під польсько - шляхоцькими впливами українська міська жінка набрала шляхоцьких манєр, покоєвої цяці. Зарібкова праця, навіть як праця вчительки, її ніби понижала в очах багатьох, але теж наділі такий ніби панський підхід робив з української жінки істоту в громадському житті менше вартною, нерівноправною, далекою від того становища, що його все мала українська жінка селянка в своїм середовищі.

Проте не диво, що той визвольний рух жіноцтва, що зазначився таким могутним в інших краях, де жінка не мала рівности, зачинається приймати і серед українського жіноцтва інтелігенції та міського робітництва під назвою фемінізму. Там у місті на українській землі, у тім місті, що хоч лежало в Україні, не мало українського духа ні характеру, фемінізм показався потрібним та приніс дійсно зрівнання жінки з мужчиною. Натомісць перенощення боротьби жінки за рівноправність у головну масу українського народу на село, показалося роботою цілковито схибленою. Фемінізм тому не прийнявся, яко зовсім незрозумілий.

Не диво, що в найновішій історії українського народу, в часі цілої трагічної, але теж героїчної боротьби українського народу за волю, фемінізм стає правдивим пережитком на українській землі, непотрібним ослаблюванням українського внутрішного фронту взаїмною боротьбою в ті найгрізніші часи, коли український нарід мусів боротися за своє істнування, звернути усі свої сили проти фронту окупантів української землі. А в цій боротьбі жінка українська виступає, не як окремий тип української людини, як жінка; вона виступає як громадянин, що рамя об рамя бореться за волю українського народу. Так було в часі визвольного зриву на Східній Україні, так само було на Західній Україні.

Знавець праці української жінки на Східній Україні, д-р Харитя Кононенко, підкреслює це у своїй статті: „Жінки Великої України". Вона запримічує, що жінки стали там відразу до державного будівництва, навіть у таких, як видавалосяб, суто мужеських заняттях, як організація української скарбовости. Одначе не відгравав ролі тут той принцип, що вона жінка, що та жінка має теж бути заступлена, але брали жінок до цеї праці тому, що вони дійсно своєю попередною працею на це як члени громадянства заслугували.

Зовсім така сама була роля української жінки в Західній Україні. Українська жінка працює в цілому організованому українському житті, над землею та під землею. Вона і в кооперації, і в Маслосоюзі, і в виховних установах, вона працює і в гуманітарних установах. Українську жінку стрінемо теж у підземельній революційній праці. Вони нарівні з товаришами на лаві обвинувачених перед польським судом, в польській тюрмі, не з якимись феміністичними задумами, але з думкою члена українського громадянства, яке ділити на два табори серед українського дійсного життя ставало нерідко злочином. Права жінки як члена українського народу мірилися скількістю їх заслуг перед українським народом.

На закінчення вкажу на одну картину громадської духовости простої селянки під недавним пануванням Польщі, так по мистецьки змальованої Василем Стефаником у короткій новелі: „Дурні Баби":

Ця картина це по майстерськи накреслюється, як західно-українська жінка в почуттю громадської солідарности з власним народом не робила собі нічого з чужої влади, бо серце її било не якимись чужими штучно імпортованими доктринами, але одною думкою українського громадянства стояти одним солідарним фронтом проти чужої влади на українській землі. Прочитаємо отсе цю новелю **Василя Стефаника:**

„ДУРНІ БАБИ".

„Як то ся стало, що жінки на ринку зробили недозволені збори, того ніхто не знає добре. Почалося від того, що стецівська жінка приїхала люта з Коломиї від сина, що сидить в криміналі.

— Малом під мурами не замерзла, не пускають тай решта. Ходжу по морозі, душа в мині стигне, кобим хоть зпоза гратів уздріла його...

Жінок коло неї вже більше.

— Питаєте за що сидит. А лихе його знає — за газети. Уздрів через вікно жандаря та запхав мені впазуху якісь папері. А жандар обшукав його до голого тіла, перевернув хату до гори ногами тай сів. Надумав, надумав тай каже мому чоловікові: ідіт за цев шинкарков через дорогу най зараз прийде. Прийшла шинкарка а жандар каже: „Обшукай цю жінку чи нема коло неї яких паперів." І рихтиг, витягнула з запазухи ті папері, що мені син дав. Жандар урадувався, нереберав ті папері тай каже хлопцеви: „Ходіть зі мною на постерунок". Тай як пішов, той до сегодня. Питала я, питала, розвідувала, аж чую, що він в криміналі, в Коломиї.

Жінок щораз більше.

— А хотьбим й замерзла, то іду до него, то в мене наймиліша дитина, може він голоден, може його нендза їсть, може за гратами замерзає. Старий кричит, на кого решта дітей маются лишити. А я кажу, йому: „Як не хочеш завезти ід колії, то я, бігме, на колінах піду. „Вздрів, що нема зі мнов що робити, запрег коні тай повіз. Сіла я в ту колію, пудит, гадаю, зараз буду його видіти...

Жінок уже зібралася велика громада, вже й чолвіки позаду з батогами поставали і поліцай вже підслухує.

— Та нім я найшла тот кримінал, заки я тамся добила, то най Бог боронить. Але трафився якийсь добрий панок тай каже до мене: Чо ти жінко під цим муром замерзаєш?" А я плачу. Розповіла я йому, що так і так, і він завів мене в середину, до криміналу. Стягнули з мене протокул, як я си називаю, як він си називає, відки...

Жандарм пробував розгонити, але з бабами то так легко не йде.

— Там виділа сина, відай ним так, від коли він, не тішилаєи. І не журітси мамо, й веселий він тай каже: Тут нас сидит таких богато, нічо нам не буде, як який рік — два дістану, то ми молоді тай відсидимо.

Отак він мене розважує. Дивлюся на ті мури, на малі вікна з гратами тай кажу йому: А деж ти тут, сину, годен два роки вітримати? Отак я з ним мінуточку побула тай гай бабо, забирайся. Але мині і це добре...

Тут уже зробилася баталія, жандармів щораз більше, жінки не хотять розходитися, крик. Якась карлівська жінка кричит:

— Ви хочете всі наші діти, що в школах вчуться, зогноїти по криміналах, аби потім мужиків запрячи в ярем...

— Ви наші діти порозгонили по всім світі, мій утік на Україну тай не знаю ци він жиє, ци пропав.

— А мій гине дес у Чехах.

— А мій у німця, аби вам так легко конати, як мині оплакувати мою дитину!

Жандармів щораз більше, крик росте. Чоловіки вже пробують успокоювати жандармів що це дурні баби, що вони не знают припісу.

— То най лиш ті дві жінці виступлят, ми з ними зробимо протокул, а ці решта най розходятся.

— Ех, ми знаємо ці протокули, беріть нас усіх.

Чи там довго, чи коротко правдалися жінки з жандармами, але за яку годину рушив похід жінок під магістрат, а по боках жандарми. Мороз скрепів і скреготів під ногами, а ззаду йшли чоловіки збатогами.

Та кожна з них в червоній платині. Де вони годні пізнати та який дітько з тільки бабами годен собі дати раду...

І це була правда. До самого вечора жінки мерзли на магістратськім подвірю, перемінювали на собі хустки, аби їх не пізнали, і не мож було їх вигнати. Треба було аж просьби, щоби звідти позбутися.

А як розсипалися вулицями, то реготалися, як з весілля йдучи. Звичайно „дурні баби".

НОВИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛІТАКОНОСЕЦЬ. Миссис Френк Накс, дружина секретаря маринарки, охрестила великий літаконосець „Горнет" на місце того, що затонув у боях. Корабель має 24,000 тон поємности.

Перестороги для мужаток

1. Не треба вам бачити всіх мужеських прикмет тільки в інших чоловіків. Власний чоловік має також не тільки самі хиби.

2. Будьте від самого ранку порядно убрані і зачесані. Нехай чоловік, виходячи з дому, не зберігає в памяті некорисного образу своєї жінки.

3. Коли чоловік вертається на обід, не треба йому зараз оповідати всі найменші домашні клопоти, бо він і так на це ніщо не порадить, а повинен тільки лишатися остаточною інстанцією в найважніших „розправах" зі служблою і з дітьми.

4. Мужчини люблять точність і мають у тім повну слушність. Отже будьте точні так зогляду на чоловіка, як і на себе саму. Точність приспорює часу, а щадить нерви.

5. Мужчині втомленому цілоденною працею слід показати відповідну ніжність і зрозуміння. Недобре свого чоловіка заєдно про все випитувати — зле, як чоловік не ділиться з жінкою своїми клопотами і гадками. Памятайте, що через постійну критику стратите у своєму чоловіці приятеля.

6. Не оповідайте приятелькам про недостачі своїх чоловіків. Якщо хиби можна через найнезамітніший вплив зменшити, тим краще, як ні, то навіщо взагалі про них розказувати?

7. Памятайте, що чоловік повинен з радістю вертатися домів, а виходити з дому нерадо. Симпатична обставина мешкання, рівний хід хазяйство, погідний домашній настрій і мила хазяйка затримують мужчину дома.

8. Нехай діти, тим менше ґаздівство, не відбирають вашому чоловікові приятельки і таваришки, яку в дружині бажає мати.

9. Памятайте, що дім є для мешканців, а не для порядків.

10. Памятайте, що завись є отрутою подружнього пожиття. Не робіть трагедій з марних річей та не легковажте правдиво важних життевих питань.

ВІЙСЬКОВИЙ КАПЕЛЯН. — Цікаві історії про життя і боротьбу американських вояків з японцями на Алевтських островах розповідає військовий капелян Морис М. Витерспун, що щойно вернув з цього фронту, щоби здати звіт своїй владі в Вашингтоні.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 831. Піймана.

Джунглевий інстинкт вів Зелу просто в напрямі окрику Тарзана.

Як вона дійшла до дверей магазину, вона станула здивована.

Будинки видалися їй чимось дивним.

Нагло поза нею двері без шуму відкрилися, і...